

САМУСЬ Є. В.,

завідувач лабораторії сертифікації
ручної вогнепальної зброї та
спеціальних засобів самозахисту
(Державний науково-дослідний
інститут Міністерства внутрішніх
справ України)

УДК 342.9

ОКРЕМІ ПИТАННЯ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ СИСТЕМИ МВС УКРАЇНИ ЩОДО РЕАЛІЗАЦІЇ ФУНКЦІЙ ТЕХНІЧНОГО РЕГУЛЮВАННЯ

У статті підіймається проблема підвищення ефективності діяльності органів системи МВС України щодо реалізації функцій технічного регулювання. Розробляються окремі пропозиції щодо запровадження деяких засобів удосконалення системи управління діяльністю органів системи МВС України щодо реалізації відповідних функцій. Визначаються можливі засоби підвищення ефективності здійснення контролю за належним виконанням такими органами функцій технічного регулювання.

Ключові слова: функції, технічне регулювання, органи системи Міністерства внутрішніх справ України, управління, контроль.

В статье поднимается проблема повышения эффективности деятельности органов системы МВД Украины по реализации функций технического регулирования. Разрабатываются отдельные предложения по введению некоторых способов совершенствования системы управления деятельностью органов системы МВД Украины по реализации соответствующих функций. Определяются возможные способы повышения эффективности осуществления контроля над надлежащим выполнением такими органами функций технического регулирования.

Ключевые слова: функции, техническое регулирование, органы системы Министерства внутренних дел Украины, управление, контроль.

The article raises the problem of increasing the effectiveness of the bodies of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine in the implementation of the functions of technical regulation. Some proposals are being developed regarding the introduction of some means of improving the management system of the bodies of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine in relation to the implementation of the respective functions. Possible means of increasing the effectiveness of monitoring the proper performance by such bodies of the functions of technical regulation.

Key words: functions, technical regulation, bodies of the system of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine, management, control.

Вступ. Удосконалення адміністративно-правового забезпечення діяльності органів системи МВС України щодо здійснення функцій технічного регулювання потребує підвищення ефективності відповідної діяльності, що досягається за допомогою різних правових, організаційних та інших засобів. Потребує удосконалення система управління відповідною

діяльністю, а також необхідно підвищити ефективність здійснення контролю за належним виконанням органами системи МВС України функцій технічного регулювання.

У науковій літературі окремі питання щодо підвищення ефективності діяльності органів системи МВС України досліджували такі науковці, як А.Г. Бойков, С.С. Єсімов, І.В. Коруля, О.В. Пабат, І.Є. Руколайніна, О.В. Скоробагатько, М.Я. Тешнер, О.Ю. Шевчук та інші. Однак комплексних досліджень, присвячених проблемам удосконалення діяльності органів системи МВС України щодо реалізації функцій технічного регулювання у науці адміністративного права, недостатньо, що зумовлює актуальність теми дослідження.

Постановка завдання. Метою статті є визначення засобів підвищення ефективності діяльності органів системи МВС України щодо реалізації функцій технічного регулювання. Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити такі завдання: розробити пропозиції щодо запровадження засобів удосконалення системи управління діяльністю органів системи МВС України стосовно реалізації відповідних функцій; визначити можливі засоби підвищення ефективності здійснення контролю за належним виконанням такими органами функцій технічного регулювання.

Результати дослідження. Одним із напрямів підвищення ефективності діяльності органів системи МВС України щодо реалізації функцій технічного регулювання є удосконалення системи управління такою діяльністю, адже саме від якості управління, високого рівня компетентності керівника та професійності підходу, застосованого до управління діяльністю з технічного регулювання, залежить ефективність останньої. З огляду на це одним із головних завдань є удосконалення системи управління діяльністю органів системи МВС України щодо реалізації функцій технічного регулювання.

У науковій літературі управління у цій сфері розглядається як заснована на законі діяльність уповноважених на це державою органів (посадових осіб), яка спрямована на встановлення і застосування юридичними чи фізичними особами загальних норм, правил, характеристик щодо продукції, робіт, послуг, упорядкування процесів, досягнення оптимальної економії, дотримання умов і вимог їхньої безпеки [1, с. 9].

Проте, говорячи про систему управління сферою технічного регулювання, слід застосовувати ширший підхід, який передбачає не тільки встановлення та застосування відповідних технічних стандартів, а насамперед, організацію, планування та керівництво діяльністю органів системи МВС України у відповідній сфері. З огляду на це пропонуємо розмежовувати власне діяльність з технічного регулювання як різновид функції державного управління та управління процесом здійснення такої діяльності. Що стосується першого підходу (технічне регулювання як державно-управлінська діяльність), то в цьому контексті деякі науковці вказують на необхідність зміни ключових характеристик технічного регулювання, властивих вітчизняній правовій системі, тобто реформування державного управління в зазначеній сфері.

Зокрема, М.Я. Тешнер як приклад наводить досвід організації системи технічного регулювання деяких зарубіжних (європейських) країн, зазначаючи, що системи технічного регулювання в них є недержавними і залежать від держави лише певною мірою. Результат їх діяльності – стандарти, головним принципом застосування яких є добровільність. Лише ті національні стандарти, які згідно з законом є обов'язковими, повинні безумовно дотримуватися всіма органами держави, суб'єктами підприємницької діяльності, фізичними особами [1, с. 10].

Отже, обмеження державного втручання до сфери технічного регулювання є одним із завдань реформування в зазначеній галузі. Однак його успішна реалізація залежить від декількох факторів, серед яких найважливіше значення має готовність суб'єктів господарювання та інших учасників правовідносин у сфері технічного регулювання до адекватного сприйняття нової державної політики, заснованої на підході найменшого втручання. Зокрема, йдеться про соціальну відповідальність бізнесу, запровадження жорсткіших санкцій за виявлені порушення тощо. Тому процесу реформування мають передувати серйозні законодавчі трансформації.

Деякі науковці з метою підвищення ефективності управління сферою технічного регулювання та іншими видами наукової та науково-технічної діяльності пропонують на вищому рівні управління створити державний орган управління науково-технічним та інноваційним розвитком держави, що координуватиме дії всіх органів виконавчої влади для проведення удосконаленої державної політики, визначення всіх видів ресурсів, необхідних для її здійснення; вдосконалити механізми з планування та управління дослідженнями в академічній, вузівській, галузевій сферах [2, с. 234].

Така пропозиція є досить слушною, однак з огляду на державну політику економії бюджетних ресурсів та тенденцію до скорочення державного апарату вона потребує певного уточнення. Так, що стосується органів системи МВС України, то органом, що здійснює керівництво та координацію діяльності цих органів, є МВС України, в структурі якого утворюються підрозділи, відповідальні за управління кожним з основних напрямів діяльності. Зокрема, управління та координація діяльності наукових установ МВС України покладається на Департамент персоналу, організації освітньої та наукової діяльності.

Водночас варто зауважити, що функції технічного регулювання, хоча і виконуються переважно науковими установами (ДНДІ МВС України), однак було б помилковим обмежувати суб'єктів технічного регулювання в системі МВС України виключно цими установами. Окремі функції у цій сфері мають також Національна поліція, Експертна служба МВС України. З огляду на це було б доцільним створення в структурі МВС України підрозділу, що здійснюватиме координацію, організацію та управління діяльністю з технічного регулювання (наприклад, Департамент технічного регулювання та сертифікації).

До функцій цього структурного підрозділу МВС України можна віднести координацію та організацію діяльності органів системи МВС України щодо реалізації функцій технічного регулювання, участь у розробленні та формуванні державної політики у сфері технічного регулювання, організацію планування наукової та науково-технічної діяльності органів системи МВС України тощо.

Крім того, В. Предборський зауважує, що до сучасних тенденцій, які мають значний інноваційний потенціал в організаційних структурах управління, зокрема в правоохоронних органах, належить перехід від лінійних і лінійно-функціональних структур управління до дивізійних (командних). Дивізійні структури, як зазначає вчений, забезпечують більшу функціональну спеціалізацію – від виконання сталої, обмеженої в часі та просторі управлінської функції певного галузевого (службового) спрямування до орієнтації на заповнення комплексної (міжгалузевої) функціональної ніші пропозицій ринку [3, с. 30].

На практиці це означає, що управління діяльністю щодо технічного регулювання повинно мати спеціалізований характер, тобто таке управління має здійснюватися з урахуванням особливостей відповідного виду діяльності. За таких обставин важливою умовою формування ефективної системи управління діяльністю органів системи МВС України у сфері технічного регулювання є підготовка високопрофесійних управлінських кадрів відповідної спеціалізації.

І.В. Коруля з цього приводу зазначає, що одним із напрямів вдосконалення кадрового забезпечення органів внутрішніх справ має стати поширення практики закордонного стажування, організації тренінгів та інших видів навчання й обміну досвідом. Також, на думку вченого, необхідним є збільшення ролі практичного навчання, вдосконалення соціального забезпечення працівників, а також забезпечення належного морального стимулювання їх праці [4, с. 232].

Погоджуючись з наведеними пропозиціями, вважаємо, що під час підготовки керівних кадрів для органів системи МВС України необхідно акцентувати увагу на їх спеціалізації з урахуванням відповідного напрямку діяльності.

Отже, основними засобами підвищення ефективності управління діяльністю органів системи МВС України щодо реалізації функцій технічного регулювання є такі: 1) удосконалення системи підготовки керівних кадрів з урахуванням спеціалізації та набуття практичного досвіду щодо управління діяльністю щодо реалізації функцій технічного регулювання;

2) створення у структурі МВС України Департаменту технічного регулювання та сертифікації як підрозділу, що здійснюватиме координацію, організацію та управління діяльністю органів системи МВС України щодо реалізації функцій технічного регулювання; 3) внесення змін та доповнень до Положення про МВС України в частині визначення функцій щодо координації та управління сферою технічного регулювання органами системи МВС України.

Ще одним важливим напрямом підвищення ефективності діяльності органів системи МВС України щодо реалізації функцій технічного регулювання є удосконалення контролю за дотриманням вимог технічних стандартів та за діяльністю органів системи МВС України щодо реалізації відповідних функцій.

Так, на думку науковців Л. Віткіна та Д. Луценка, необхідними складниками ефективної системи державного нагляду (контролю) є такі: наявність чіткої законодавчої та підзаконної бази для здійснення нагляду (контролю), включаючи порядок такого здійснення; чітке закріплення та розмежування сфер відповідальності контролюючих органів; зосередження нагляду за продукцією, що за притаманними їй властивостями чи з інших причин становить підвищений ризик; наявність ефективних, справедливих, пропорційних та стримуючих санкцій; налагодження ефективного інформаційного забезпечення (інформаційно-аналітичні системи та повідомлення для споживачів і суб'єктів господарювання) та діалогу і прозорості у стосунках між контролюючими органами та бізнесом тощо [5, с. 18].

Державний контроль (нагляд) за дотриманням вимог технічних регламентів є невід'ємною складовою частиною процесу технічного регулювання, а отже, його ефективність переважно зумовлюється належним станом законодавчого регулювання в цій сфері, а також наявністю достатньої інституційної основи.

Як зазначають деякі вчені, у більшості країн ЄС функції ринкового нагляду розмежовано з іншими складовими частинами технічного регулювання, він здійснюється відповідними інспекціями за галузями економіки, принаймні окремими інспекціями нагляду за безпекою промислових товарів та безпекою харчової продукції. Для реформування ринкового нагляду відповідно до європейських вимог і принципів ухвалено Закон України «Про державний ринковий нагляд і контроль нехарчової продукції», згідно з яким контролюватиметься безпечність продукції в роздрібній торгівлі й тільки за умов виявлення порушень – у виробника [6, с. 30].

Тобто Закон України «Про державний ринковий нагляд і контроль нехарчової продукції» від 2 грудня 2012 р. розроблено вже з урахуванням європейських стандартів. Водночас необхідно підтримати думку, висловлену Ю.Й. Гарасимом про те, що недбала гармонізація призведе до того, що будь-яка зміна у використанні європейського закону стане технічним бар'єром, перетворюючи його (документ ЄС – Є. С.) на зовсім інший за змістом акт [7, с. 62].

З огляду на це слід зауважити, що необхідною умовою ефективної імплементації європейських стандартів до національного законодавства України у сфері технічного регулювання є дотримання суб'єктами його здійснення режиму законності, прав та свобод людини та громадянина тощо. У такому разі однією з гарантій забезпечення режиму законності у діяльності органів системи МВС України щодо реалізації функцій технічного регулювання є транспарентність відповідних органів.

У науковій літературі транспарентність органів внутрішніх справ пропонують розуміти як відкритість, загальнодоступність і гласність інформації, що стосується їх діяльності, доступ до якої не обмежений законодавством. З позицій інформаційного права головними складовими частинами транспарентності слід вважати доступність, відкритість, гласність і публічність, які є засобами, що забезпечують доступність певної інформації з метою забезпечення правової інформованості широкого загалу як засобу загальної профілактики правопорушень [8, с. 118].

Хоча у процесі реформування органів внутрішніх справ вжито низку заходів, спрямованих на підвищення інформаційної прозорості, відкритості та доступності інформації про діяльність відповідних органів, досі залишаються окремі невирішені питання в цій сфері.

Так, наприклад, в Законі України «Про Національну поліцію» [9] одним із принципів діяльності Національної поліції визначено відкритість та гласність. Цей принцип полягає у тому, що поліція забезпечує постійне інформування органів державної влади та органів місцевого самоврядування, а також громадськості про свою діяльність у сфері охорони та захисту прав і свобод людини, протидії злочинності, забезпечення публічної безпеки і порядку. Також поліція забезпечує доступ до публічної інформації, володільцем якої вона є, у порядку та відповідно до вимог, визначених законом.

Водночас деякі вчені вважають, що визначені сучасним законодавством гарантії забезпечення відкритості та гласності діяльності органів внутрішніх справ є недостатніми та потребують подальшого удосконалення.

Зокрема, Д.Л. Лемеш для удосконалення гарантій забезпечення дотримання законності у діяльності поліції пропонує такі дії: передбачити основні форми та методи здійснення державного контролю за діяльністю поліцейського за принципом поділу контрольних повноважень між законодавчою, виконавчою та судовою владою; доповнити положення статей Закону України «Про Національну поліцію», якими врегульоване питання застосування поліцейських заходів (уточнити випадки їх застосування під час масових заворушень та значного скупчення людей, а також розробити детальні рекомендації та інструкції щодо поведінки поліцейського у різних нетипових ситуаціях тощо) [10, с. 154–155].

Вважаємо також, що принцип гласності та відкритості, а також гарантії забезпечення його реалізації, мають відобразитись у Законі України «Про технічні регламенти та оцінку відповідності». Зокрема, в положеннях цього Закону необхідно передбачити, що технічні регламенти мають бути доступними для загального ознайомлення, а органи виконавчої влади, які є суб'єктами технічного регулювання у визначеній сфері, зобов'язані оприлюднювати інформацію про свою діяльність щодо реалізації функцій технічного регулювання, консультувати суб'єктів господарювання та інших зацікавлених осіб щодо вимог технічних регламентів та порядку їх застосування тощо.

Також варто розширити повноваження органів системи МВС України щодо здійснення ринкового нагляду за дотриманням якості нехарчових продуктів, доповнивши ст. 11 Закону України «Про державний ринковий нагляд і контроль нехарчової продукції» такими повноваженнями органів, як виявлення та проведення моніторингу причин та умов, що сприяли вчиненню правопорушень у відповідній сфері; складання протоколів про виявлені порушення та направлення їх до органів, які уповноважені розглядати відповідну категорію справ, тощо.

Отже, основними засобами підвищення ефективності здійснення контролю органами системи МВС України за дотриманням суб'єктами господарювання та іншими особами вимог технічних регламентів, якщо законом встановлена обов'язковість їх дотримання, є такі: 1) закріплення принципу відкритості та гласності діяльності у відповідній сфері, а також визначення гарантій забезпечення реалізації цього принципу; 2) розширення повноважень органів системи МВС України щодо здійснення ринкового нагляду за якістю нехарчової продукції.

Висновки. Отже, підсумовуючи проведене вище дослідження, зауважимо, що підвищення ефективності діяльності органів системи МВС України щодо реалізації функцій технічного регулювання має здійснюватися у різних напрямках, серед яких найважливіше значення мають удосконалення управління цією діяльністю та здійснення контролю. Запровадження відповідних засобів має здійснюватися водночас із оформленням системи оцінювання якості реалізації функцій технічного регулювання. Це дозволить своєчасно виявляти та виправляти недоліки роботи органів системи МВС України у сфері технічного регулювання, постійно удосконалювати рівень кваліфікації наукових кадрів та розвивати науково-технічний потенціал.

Список використаних джерел:

1. Тешнер М.Я. Організаційно-правові засади державного управління у сфері технічного регулювання. Державне будівництво. 2007. № 1(1). URL: <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/db/2007-1-1/doc/2/19.pdf>.
2. Шакіна Н.А. Удосконалення організації стратегічного управління національним науково-технічним розвитком. Сталий розвиток економіки. 2013. № 3. С. 231–235.
3. Предборський В. Інноваційні технології управління в системі факторів підвищення ефективності діяльності ОВС. Вісник Академії управління МВС. 2009. № 3. С. 23–34.
4. Коруля І.В. Напрями вдосконалення кадрового забезпечення органів внутрішніх справ. Порівняльно-аналітичне право. 2014. № 2. С. 230–233.
5. Віткін Л., Луценко Д. Удосконалення державного ринкового нагляду за безпечністю нехарчової продукції відповідно до європейських підходів. Стандартизація, сертифікація, якість. 2012. № 5. С. 19–25.
6. Дятлова В. Ринковий нагляд: зарубіжний досвід і підходи до реформування в Україні. Схід. 2011. № 2(109). С. 27–30.
7. Гарасим Ю.Й. Аналіз національної системи стандартизації і сертифікації у контексті Угоди про асоціацію України та ЄС: зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. Науковий журнал. Серія «Економічні науки». 2015. № 3(80). С. 58–65.
8. Єсімов С.С. Удосконалення адміністративно-правового регулювання інформаційної діяльності органів внутрішніх справ. Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. 2013. Вип. 4. С. 114–122.
9. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 р. № 580-VIII. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/580-19>.
10. Лемеш Д.Л. Адміністративно-правовий статус працівників поліції в Україні: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. К., 2016. 202 с.

